

Vossemeer

Boomkwekerij Tonjel

Roggebotstaete

Roggebotzand

Welkom in het oudste bos van Oostelijk Flevoland.

Wat voor beeld heb je bij een polderbos? Laat je al wandelend verrassen door dit bijzondere gebied. Eeuwenlang zorgde de naam Roggebotzand voor een huivering bij zeelieden en vissers. Het was een verraderlijke zandbank voor de IJsselmonding waarop heel wat schepen aan hun eind kwamen. Nu groeien er bomen, met veel gemengd loofhout en naaldbout.

Roggebotzand is het oudste bos van Oostelijk Flevoland. Door de vruchtbare bodem schoten de bomen de grond uit, het bos lijkt dan ook veel ouder dan het is. Niet slecht voor een bos dat nog geen 60 jaar oud is.

Het landgoed Roggebotstaete maakt onderdeel uit van het natuurgebied Roggebotzand. Het 52 hectare tellende landgoed is wild begroeid en heeft een weidse horizon met steeds wisselende luchten, mooie waterpartijen en verrassende doorkijkjes.

De Vossemeerdijk ligt tegen het Roggebotzand en Roggebotstaete aan.

Vanaf de Vossemeerdijk heb je een mooi overzicht over het Vossemeer en de IJsseldelta. In het Vossemeer valt regelmatig een zandplaat (bijna) droog. Vanaf de dijk zijn hier vaak grote groepen vogels te zien.

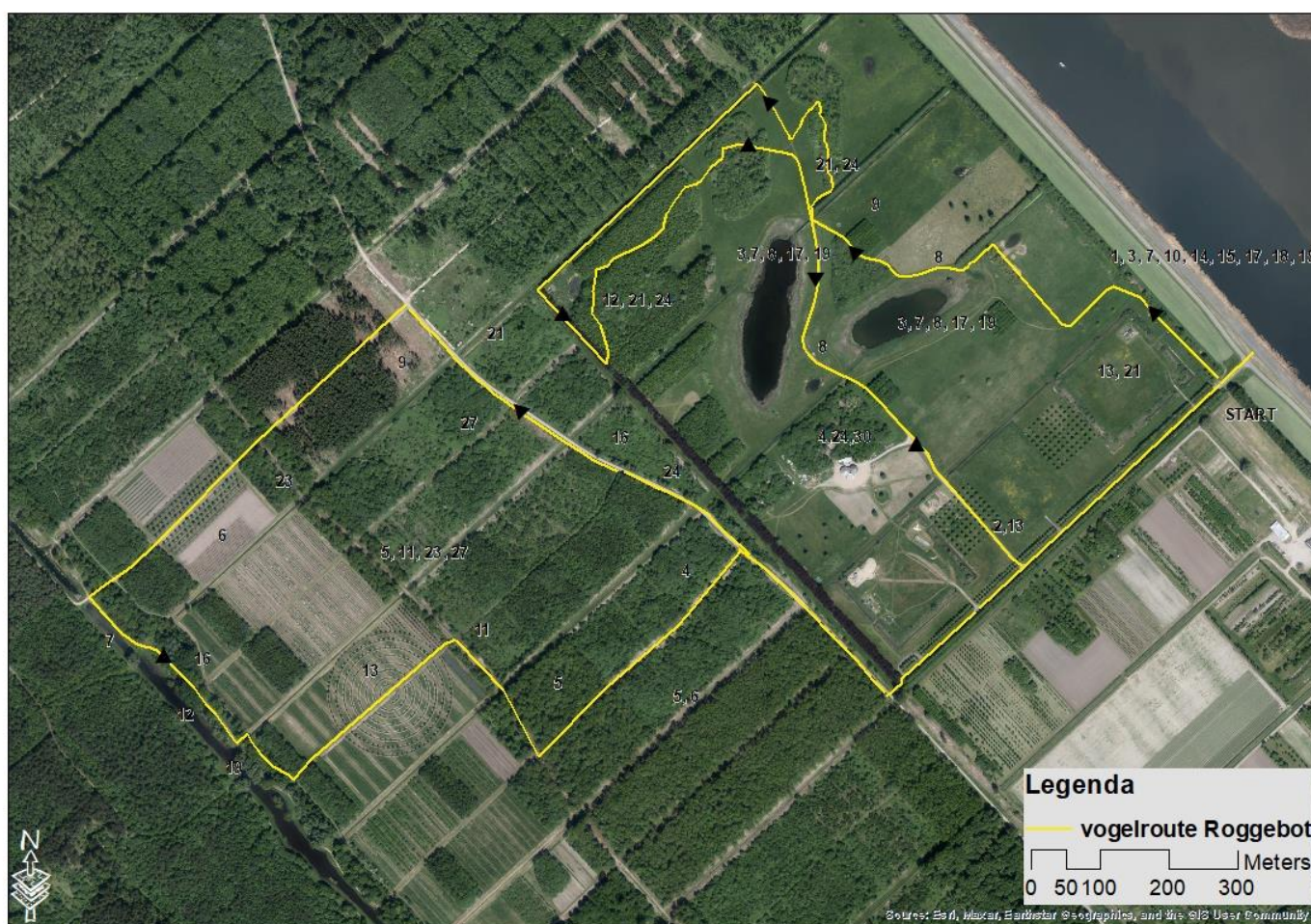
Ontdek de vogels van Roggebotstaete, het Roggebotzand en het Vossemeer!

Wanneer je in de route en/of het kaartje een cijfer ziet staan, betekent dit dat je verderop in dit boekje extra informatie krijgt over een vogel.

Praktisch:

- Leen een routebeschrijving van onze wandeling uit de kast bij het schuurtje
- De route is in totaal 6 km lang, je kunt halverwege (na een kleine 3 km) de route afbreken
- Op Roggebotstaete is geen horeca aanwezig.
- Trek goede wandelschoenen aan en neem je fotocamera en/of verrekijker mee
- Minder goed toegankelijk voor mindervaliden, de paden zijn (vaak) onverhard
- Honden (mits aangelijnd) toegestaan

Kaartje vogelnatuurroute (3/6 km)

Deze vogelnatuurroute is ontwikkeld en samengesteld door: Angela Leusink, Suzanne Miezgiel, Jaco Houweling, Jos Huijzer en Johan Bonsink. De route is medio 2023 opnieuw uitgezet.

Waarom?

In februari 2019 zijn wij begonnen met de IVN Natuurgidsopleiding. Een van de onderdelen van de opleiding is het maken van een educatieve eindopdracht. We hebben gekozen voor deze vogelnatuurroute.

Namens IVN-Dronten hopen we dat je geniet van onze vogelnatuurroute.
Veel plezier met de wandeling!

Legenda bij de routebeschrijving:

= **parkeerplaats**

= **wandelen**

= **kijk goed om je heen**

= **luister**

= **mooi uitzichtpunt**

= **even uitrusten**

= **picknicktafel**

= **kijk uit!**

Start Vogelnatuurroute			
			Parkeer je auto bij de P voor wandelaars . Hier start onze route van in totaal 6 km (ongeveer 2 uur wandelen).
			Sla bij de P voor wandelaars en het schuurtje met het bord Wandelroute rechtsaf het graspad in (aan je rechterhand staat een rij elzen). <i>Luister goed en kijk om je heen. Hoor je de vogels?</i>
	 	13, 21	Volg het graspad totdat je een afrastering tegenkomt. Volg het pad naar links en hou de afrastering aan je rechterhand totdat je langs een vierkant bosje met lindebomen loopt. Hier volg je het pad tussen het lindevierkant en het bosje door. <i>Ook hier moet je zo nu en dan even stilstaan om te luisteren en om je heen kijken. Hier zitten de kauw en het puttertje.</i>
		3, 7, 8, 17 19, 22, 25	Bij de T-splitsing sla je rechtsaf en volg je het pad richting de hoge houten paal met de vleermuizenkast bovenin. Bij de vleermuizenkast volg je het pad linksaf en houd je even later de afrastering aan je rechterhand. Hier heb je een mooi doorkijkje op de plas. <i>Meestal zijn er heel wat watervogels te zien.</i>
	  	8, 9, 21, 23 3, 7, 8, 17, 19, 22, 25 21, 24	Bij de volgende splitsing sla je rechtsaf en volg je de afrastering aan je rechterhand. Je loopt nu tussen twee bosjes van duindoorn en lindebomen door. <i>In het open stuk vliegt geregeld een sperwer hoog in de lucht.</i> Aan het eind van deze weg kom je op het verhoogde wandelpad (dijkje). <i>Vanaf hier heb je een mooi uitzicht over de volgende plas.</i> <i>Er zijn altijd wel eenden te zien.</i> Loop een stukje het dijkje af en ga direkt na de sloot met elzensingel rechtsaf het voedselbos in. <i>In het voedselbos zitten vaak putters en staartmezen.</i>
		3, 7, 8, 17, 19, 22, 25	Loop door het voedselbos heen en ga bij de eerste mogelijkheid in het voedselbos weer linksaf terug naar het grote (verhoogde) wandelpad, ga hier weer rechtsaf. Ga voor de sloot maar achter de rij kastanjebomen linksaf, je loopt nu langs de kavelstoot pal naar het zuid-westen. Richting het varkensbos. <i>Hier leven o.a. de boomklever en de zwartkop.</i>
		4, 24, 30	Aan het einde van dit pad loop je om het varkensbos heen, linksaf de laan in met rode beuken. Het eerste pad naar links sla je weer in. Je loopt nu het varkensbos in. Je volgt hier het pad door het bos heen, op de eerste kruising hou je rechts aan. Let ook eens op de varens die hier in de onderlaag van het bos groeien. Als je het pad volgt kom je vanzelf weer op het grote (verhoogde) pad.
		12, 21, 24	Terug op het (verhoogde) voetpad ga je rechtsaf langs de grote waterplas en de scheve linde, <i>In de tijd dat de boomkwekerij hier nog was, stond deze boom hier al en was eigenlijk verkocht aan gemeente Lelystad. De ambtenaar van de gemeente heeft deze boom echter afgekeurd omdat deze scheef zou staan. Hij leunt iets opzij inderdaad, maar deze lindeboom staat symbool voor het ruimte geven aan groei en steun, dan komt er op den duur iets unieks en moois uit! Doe eens gek, ga hier liggen in het gras om vogels te spotten.</i> , vervolg het pad doorde tuinderij heen terug richting de asfaltweg met de Kastanjelaan.
 	 	2, 13	<i>Bij deze Kastanjelaan (asfaltwegweg) aangekomen kun je kiezen. Genoeg vogels gespot?</i> Sla dan linksaf en loop terug naar de P voor wandelaars aan het begin van de weg. <i>Hoor of zie je de beflijster of de kauw bij deze bomen en de elzenrij erachter?</i> Wil je nog meer zien, ga dan naar rechts. Loop langs de slagboom en sla rechtsaf het Roggebotzand in (nog ongeveer 1 uur wandelen).
	 	16, 21, 24	Het verharde pad waarop je loopt volg je gedurende 500 meter. <i>Hoor je de koekoek? Ook leven hier de putter en de staartmees.</i> <i>Zo nu en dan heb je een prachtig uitzicht (doorkijkjes) zowel naar links (Roggebotzand) als naar rechts (Roggebotstaete). Kijk om je heen, kijk naar de lucht, wat zie je zoal?</i>
		9	Loop door langs het sparrenbos, halverwege sla je linksaf het sparrenbos in. <i>Een rare gewaarwording om in zo'n donker bos te lopen. Aan het eind van het bos is er licht. Hier leven weer heel andere vogels. Misschien tref je het goudhaantje.</i> Wanneer dit pad is afgesloten, loop je een stukje terug en neem je de alternatieve route (zie de kaart).

		6, 23	Vervolg je weg rechtdoor. Je loopt nu tussen de genenbank door. <i>De Genenbank te Dronten stelt oorspronkelijke Nederlandse bomen en struiken veilig voor de toekomst. Staatsbosbeheer verzamelt hier in het Roggebotzand namelijk het genetisch erfgoed van autochtone bomen en struiken. Voor het versterken van bestaande, kwetsbare natuur, maar ook voor nieuwe natuur. In dit open stuk kun je weer andere vogels aantreffen, zoals de buizerd en de sperwer.</i>
		7, 19	Loop door (steek het fietspad over) tot je bij de vaart uitkomt. <i>Hier zwemmen meestal de fuut en de meerkoet. Voor een lunch (broodje, pannenkoek of een drankje) volg je de blauwe 'paaltjes'. Na ongeveer 10 minuten lopen, kom je uit bij het Grote Kabouterbos. Openingstijden op woensdag en vrijdag van 12.00 uur tot 20.00 uur en op zaterdag en zondag van 11.00 uur tot 20.00 uur. Loop daarna terug het water over rechtsaf.</i>
		12, 16	Wanneer je de route (zonder pauze) vervolgt, sla je voor het water linksaf. <i>Ontdek je nog vogels in de buurt van de vaart. Hopen op een ijsvogel.</i>
			<i>Bij de picknicktafel links kun je ook even rusten.</i>
			Vervolg je weg. <i>Hier tref je ook prachtige doorkijkjes (naar links en rechts).</i>
			Sla bij de volgende picknicktafel linksaf en direct erna rechtsaf en loop het bruggetje over. Loop over het verharde pad totdat je linksaf kunt. Sla linksaf.
		11, 13	Loop over de genenbank terug. <i>Kijk hier nog een keer goed naar de lucht. Spot je nog een roofvogel? De havik?</i>
			Bij de kruising ga je rechtsaf. <i>Let op eventuele fietsers op de BMX-route.</i>
		4, 5, 6	Loop de sloot voorbij en neem daarna de 1 ^e weg links. Je loopt het laatste stuk van de route op een graspad door het loofbos. <i>Hier leven de boomklever, de bosuil en de buizerd.</i>
		21, 24	Aan het eind van het pad sla je rechtsaf. <i>Hier leven de putter en de staartmees.</i> Loop de weg af tot je weer bij de slagboom uitkomt.
		2, 13	Loop de kastanjelaan af naar de P voor wandelaars . <i>Hoor of zie je de beflijster of de kauw bij deze bomen en de elzenrij erachter?</i>
		1, 3, 7, 10, 14, 15, 17, 18, 19, 20	Bij de parkeerplaats aangekomen, loop je nu terug richting Vossemeer. Steek de Vossemeerdijk over. <i>Je komt bij een uitzichtpunt. Recht voor je zie je (bij laag water) een zandbank waar je (water)vogels, zoals de fuut, de kuifeend en het nonnetje kunt observeren.</i> <i>Deze natuurlijke plaat in het Vossemeer valt droog bij laag water in de Roggebotsluis. Op de slikken kunnen ook allerlei steltlopersoorten (grutto en kluut) verschijnen.</i>
		22, 25, 26, 28, 29	Wanneer je 100 meter naar rechts loopt over het fietspad kom je bij een grotere zandbank. <i>Ook hier kun je (water)vogels zoals de slobbeend en de tafeleend aantreffen. Misschien zie, als je geluk hebt, de visarend of zeearend zelfs.</i>
			OPTIONEEL: <i>Op werkdagen kun je de weg oversteken en het terrein van Tonsel Boomkwekerijen oplopen. Bij het kantoor van de kwekerij kun je een extra route ophalen. Tijdens deze wandeling van ongeveer 1 uur tref je diverse soorten bomen aan met 21 gemarkeerde vogelhuisjes. Openingstijden van maandag tot en met zaterdag van 09.00 uur tot 17.00 uur.</i>
			Wanneer je niet kiest voor deze optie, loop je over het fietspad terug naar Roggebotstaete tot je bij de P voor wandelaars aankomt.
Einde Vogelnatuurroute			

beleef de natuur!

Leg je deze route weer terug in onze kast?

We zijn benieuwd wat je van onze vogelnatuurroute vindt en welke vogels je hebt ontdekt.

Jouw reactie kun je kwijt in ons gastenboek (in de kast bij het schuurtje).

Bedankt!

Extra informatie over vogels

1. Aalscholver

Aalscholvers zijn forse, donkere watervogels met gehaakte snavels. Een goed instrument voor de visvangst. Hun vlucht is stevig en resoluut, ze vliegen in strakke lijn. Vertrouwd is ook het beeld van aalscholvers met gespreide vleugels om ze te laten drogen. Aalscholvers broeden in kolonies en zijn dan erg luidruchtig. Ze hebben diverse lage keelklanken; volwassen vogels roepen vaak "rraaaahh", de jonge vogels kokken en kekken. De broedperiode begint vroeg, soms al in december. Late broedsels tot in juni. De kolonies zijn dan tot eind augustus bezet. Meestal broeden ze in bomen, soms ook op de grond of in riet. Het baltsritueel vindt plaats op het nest, waarbij een overvliegend vrouwtje wordt aangetrokken door onder meer de fel afstekende witte dijen van het mannetje. Een nest bevat gemiddeld 3 tot 4 eieren. De broedduur is 27 tot 31 dagen. Jongen zijn na zo'n 50 dagen vliegvlug. Aalscholvers eten vis. Bij streng winterweer trekken ze weg, overwegend zuidwaarts tot aan de Middellandse Zee. Tijdens de trek en in de winter zie je in ons land aalscholvers uit het Oostzeegebied en uit Noord-Duitsland. De aalscholver is door de eeuwen heen sterk vervolgd.

2. Beflijster

De beflijster is een schaarse doortrekker die sterk op een merel lijkt, maar een witte borstband heeft. De broedgebieden liggen in Scandinavië, Schotland, Wales en berggebieden in Zuid- en Centraal-Europa. De grootste kans om een beflijster te zien, is tijdens de voorjaars trek van eind maart tot mei. Ze verblijven dan met honderden vogels op de Waddeneilanden en elders in het land, meestal in kleine groepjes. De vleugelveren hebben lichte randen, zodat beflijsters in vlucht een lichtere vleugel hebben dan merels. De snavel van volwassen vogels is geel met donkere punt. Ze hebben een harde, tikkende roep, lager dan merel. Ook hebben ze kramsvogelachtige geluiden. Zang in Nederland is zelden te horen. De zang is eenvoudig en lijsterachtig. In Nederland is nog nooit een echt broedgeval van de beflijster vastgesteld. In het Scandinavisch broedgebied broeden ze vanaf begin mei, meestal 4 tot 5 eieren in één legsel. Het nest wordt op de grond gemaakt. De broedduur bedraagt 13 tot 14 dagen. De jongen vliegen na 14 tot 16 dagen uit. Beflijsters eten voornamelijk ongewervelde bodemdieren en bessen. De najaars trek in omgekeerde richting loopt van half september tot begin november, maar is minder goed waarneembaar. De beflijster is een beschermde vogelsoort.

3. Bergeend

De bergeend is vooral kustbewoner, maar vertoont zich als broedvogel steeds vaker in het binnenland langs de grote rivieren en andere slikrijke gebieden. De bergeend zit een beetje tussen eend en gans in. Het mannetje onderscheidt zich van het vrouwtje door een knobbel op de felrode snavel. De bontgekleurde schakeringen op een verder wit verenkleed maken de vogel in het veld duidelijk herkenbaar. Mannetjes produceren tijdens balts hoge, zachte fluitjes en trillers; vrouwtjes roepen laag "rra-rra-rra-rra" en "a-a-a-a...." De eileg vindt plaats vanaf april tot in juni. Eén legsel bevat meestal 8 tot 10 eieren. De broedduur is ongeveer 28 dagen. De bergeend maakt zijn nest veelal in verlaten konijnenholen. Alleen het vrouwtje broedt. De kuikens gaan al snel met de ouders naar het water. Voor hun voedsel zijn bergeenden afhankelijk van voedselrijk slik. Het wad bijvoorbeeld, maar ook modderige sloten en slikranden langs de uiterwaarden. Ze eten kleine schelpdieren en slakjes, garnalen en andere kreeftachtigen, wormen en andere kleine bodemdieren, insecten en larven, zaden en ander plantaardig materiaal. Na de broedtijd trekken bergeenden naar het open water van de Waddenzee om veilig te kunnen ruien. In het voorjaar gaan ze weer naar hun broedgebieden. Tijdens koude winters trekken bergeenden weg naar Engeland en Frankrijk. Door koloniseren van gebieden in het binnenland zijn de aantallen van de bergeend de laatste decennia toegenomen.

4. Boomklever

Boomklevers lopen zowel omhoog als omlaag over een boomstam, vandaar de naam. Het zijn holenbroeders die erom bekendstaan de opening van hun broedholte te verkleinen door te "metselen" met modder. Hun rug, vleugels, staart en kop zijn opvallend blauw gekleurd. De borst en de buik zijn oranje/roestbruin van kleur. Tijdens de broedperiode is het mannetje luidruchtig en maakt harde fluittonen en trillers, stouterende roepjes en hoge pieptonen. Boomklevers leggen één of twee keer per jaar eieren vanaf april met per legsel meestal 6 tot 9 stuks. Soortenrijke oudere bossen met loofbomen met veel stam en enkele open plekken zijn uitstekend geschikt voor de boomklever. De boomklever zoekt voedsel door de schors van bomen te inspecteren op insecten. Ook zaden en noten worden gegeten; boomklevers kunnen gezien worden, terwijl ze verwoed inhakken op een met de poten vastgehouden vrucht. Boomklevers verblijven het gehele jaar in hun territorium. Jonge boomklevers zwerven rond. Zijn ze gesetteld, dan zijn boomklevers honkvast. De landelijke broedpopulatie is dankzij ouder en gevarieerder bos in de laatste kwart van de twintigste eeuw verdubbeld.

5. Bosuil

De bosuil is de meest voorkomende uilensoort in Nederland en Europa. Hij bewoont allerlei landschappen, waar hij door zijn nachtelijke leefwijze niet altijd opgemerkt wordt. De bosuil broedt overwegend in boomholtes en begint al vroeg in het jaar met nestelen. Het bekendst is de bosuil misschien nog wel van de spookachtige roep van de mannetjes die dan wordt beantwoord door het vrouwtje. De bosuil is ongeveer zo groot als een kraai en heeft een grote ronde kop en grote, brede vleugels. Er zijn drie kleurvarianten: grijs, donkerbruin en roestrood. Bij al deze kleurvormen komen lengtestrepen op het verenpak voor. De schouders en vleugels zijn getekend met witte druppels. De ogen zijn zwart. Overdag rusten ze dicht tegen een boomstam aangedrukt. De man heeft een hoog "hoe... hoe-hoe-hoe-hoe...", met variaties. De vrouw een luid "ke-wik"! Legsel varieert van 1 tot 7 eieren. Eén legsel per jaar. De broedduur is zo'n 28 tot 29 dagen. Jongen klauteren soms al na 2 weken uit het nest en zoeken een veilige zitplaats. Na 3 maanden zijn ze vliegvaardig. De prooikeuze is zeer gevarieerd, van kleine zoogdieren en vogels, jonge konijnen, duiven, kikkers, padden, kevers en regenwormen. Jongen worden vanaf de herfst afgestoten en vestigen zich meestal binnen een straal van 50 km van de geboorteplaats. Het aantal broedparen is sinds 1990 afgenomen met 5% per jaar. De laatste 10 jaar is de stand stabiel.

6. Buizerd

De buizerd is verreweg de algemeenste roofvogel van Nederland. Je ziet hem vaak in open land zittend op een paal of schroevend op de thermiek. Buizerds zijn erg gevarieerd qua kleur en tekening, van donkerbruin tot bijna wit. Hij broedt in de lage delen van Nederland en heeft zich ook op de Waddeneilanden gevestigd. De buizerd heeft een brede, niet ver uitstekende kop, brede vleugels en een vrij korte, afgeronde staart met smalle bandjes. Hij vliegt met relatief snelle, ondiepe en ietwat stijve vleugelslagen. Paren hebben meerdere nesten in een territorium en switchen van jaar op jaar. Hij broedt liefst in kruinen van hoge bomen. Het nest is groot, ongeveer een meter in doorsnede en 60 cm diep. De broedtijd is in april-mei. Een legsel bevat meestal 2 tot 4 witte met bruin gevlekte eieren. Broedduur 33 tot 38 dagen. Jongen vliegen uit na 50-60 dagen, maar worden nog 6-8 weken gevoerd. Buizerds eten kleine zoogdieren, regenwormen, kevers, amfibieën en jonge vogels. Jaagt vooral vanaf zitplaats laag boven de grond. Bidt ook, vooral in de zomer in open gebieden. De noordelijkste broedgebieden worden in het najaar geheel verlaten en de buizerds trekken Europa in, onder andere naar Nederland. In maart en april trekken ze weer terug. Als broedvogel is de buizerd sterk toegenomen sinds de jaren zeventig. Als wintervogel neemt hij de laatste jaren af.

7. Fuut

De fuut is goed herkenbaar aan de witgemaskerde kop met bruinrode krans, overlopend in zwart, en verlengde, zwarte kopveren. De ogen zijn felrood. Bovenzijde bruin, onderzijde wit. Mannetje en vrouwtje zijn identiek. De jongen zijn zwart-wit gestreept. In de broedtijd zijn ze vaak luidruchtig. De territoriumroep is een ver dragend "ròòòhhh...". Daarnaast hebben ze nog veel meer keelklanken en rauwe roepen. De jongen piepen hoog en lang. Het broedseizoen is van maart tot in oktober. Het aantal eieren is gemiddeld 3 tot 4 bij een broedduur is 25 tot 29 dagen. Het nest bevindt zich op een platform in het water, gefixeerd aan begroeiing of tak, bij voorkeur goed verborgen in riet. Jongen verlaten al snel het nest en worden op de rug van de ouders warm gehouden. Ze worden nog zo'n 10 tot 11 weken gevoerd. Ze eten hoofdzakelijk vis. Tussen de 2 tot 4 meter diepte wordt de vis al duikend gevangen. In de nazomer bevinden ze zich in grote groepen op open wateren als het IJsselmeer, Randmeren, Deltagebied en Waddenzee. In winter ook op de Noordzee. Vogels uit Noord- en Noordoost-Europa trekken weg. Het aantal futen is in de loop van de vorige eeuw gegroeid door onder meer einde bejaging en meer voedselrijke wateren. De Europese populatie wordt geschat op rond de 390.000 broedparen.

8. Gierzwaluw

Alle bouwsels van de mens zijn voor gierzwaluwen net een rots landschap vol met holtes waarin zij kunnen broeden. Vooral oude gebouwen, vaak in de binnenstad van steden, zijn in trek. Een groot deel van hun leven bevinden ze zich in de lucht. Tijdens de broedtijd zitten ze op hun nesten. Gierzwaluwen zijn geheel donker met alleen een moeilijk waarneembare lichte keelvlek en ze hebben kenmerkende sikkelvormige vleugels. De vlucht is afwisselend met snelle, diepe vleugelslagen en lange glij- of zweefvluchten. Vaak te zien in groepjes, elkaar achtereenvolgend en daarbij het typische schreeuwende geluid producerend. Ze hebben een korte, spitse snavel en zeer korte poten. De gierzwaluw broedt in mei en juni, heeft dan 1 legsel met 2 tot 3 eieren. De broedduur is 18 tot 22 dagen. De jongen trekken na het uitvliegen meestal snel weg. Al het voedsel zoals muggen, (zweef)vliegen en dag- en nachtvlinders wordt gevangen in de lucht, daarin zijn ze gespecialiseerd. Voor hun jongen verzamelen ze tot wel enkele honderden insecten per keer in een voedselbal, die vervolgens aan de jongen wordt gevoerd. Gierzwaluwen zijn lange afstandstrekken die de winter doorbrengen in het grote gebied tussen Mali en Congo. Deze vogels trekken in juli-augustus vanuit Nederland weg in zuidwestelijke tot zuidoostelijke richting. Half april-begin mei arriveren zij weer in ons land.

9. Goudhaantje

De goudhaan is Europa's kleinste vogel. Van snavel tot staartpunt meet hij slechts 8,5 cm en ze wegen vaak niet meer dan 5 gram! Het is een zangvogel die vooral te vinden is in naaldbossen. Goudhaantjes zie je niet vaak, maar hun in grote getalen aanwezigheid wordt meestal verraden door hun liedje of roepjes van hoge tonen; een herhalende serie op- en neergaande tonen, vaak eindigend met een korte triller, "zrie-zrie-zri". Ze leven in groepjes en trekken vaak op met mezen. Goudhaantjes kunnen ontzettend tam zijn en vooral in de trektijd als er duizenden in ons land neerstrijken, zijn ze zo met voedsel zoeken bezig dat je ze soms bijna aan kunt raken. Het is een klein, mosgroen vogeltje met een opvallende gele kruinstreep met zwarte zijbanen. Wat ook opvalt is het zwarte kraalooog in een witgrijs gezicht. Broedt hier in een komvormig nest dat met haren en veertjes is bekleed van april tot juni. In twee legsels worden elk 7 tot 13 eieren gelegd die na 14 tot 17 dagen uittomen. 17 tot 22 dagen later kunnen de jongen vliegen. Hierna worden de jongen nog 12 tot 18 dagen door de ouders gevoed. Ze eten springstaarten, bladluizen, kleine motten en kleine spinnetjes. Alleen in Noord-Scandinavië vertrekken alle goudhanen in de winter, maar Afrika bereiken ze nooit. De Waddeneilanden kunnen in het najaar overspoeld raken met goudhanen. De najaarstrek is in september-november, de voorjaarstrek in maart-april.

10. Grutto

De grutto is een oer-Hollandse weidevogel. De natuurwaarden van het agrarisch land staan echter zwaar onder druk. Waar het boerenbedrijf nog ruimte laat voor natuur, daar gedijt de grutto. In 2016 is de grutto uitgekozen door het Nederlandse publiek tot nationale vogel. Het is een grote, slanke steltloper met lange poten, rechte snavel en uitstekende poten. In vlucht brede, witte vleugelstreep, witte staartbasis met zwarte eindband. De meest gehoorde roep is een luid en helder “gruttooo, gruttooo”, waarbij de eerste lettergreep in toonhoogte stijgt en de tweede weer daalt. Tijdens het broedseizoen laat de grutto spectaculaire baltsvluchten zien. Vanaf eind maart tot eind mei wordt er gelegd. Eén broedsel per jaar met meestal 3 tot 4 eieren. De broedduur bedraagt 22 tot 24 dagen. Grutto's hebben een onopvallend grasnest, dat wordt gemaakt in de lange vegetatie van grasland. De jongen lopen meteen uit het nest en zijn na zo'n 24 tot 27 dagen vliegvlug. Late maaidata en kruidenrijke weilanden zijn een vereiste om jonge grutto's kans te geven te overleven. Als steltloper beweegt de grutto zich gemakkelijk over het veld op zoek naar voedsel. Met de tere snavel zoekt hij tot diep in de zachte bodem naar diertjes. Tijdens de trektocht in Portugal en Spanje en in het overwinteringsgebied is de grutto vegetariër en eet hij rijstkorrels. Veel grutto's trekken vanaf juli tot in augustus in een breed front hoog in de lucht over lange afstanden en vliegen vaak langs de kust.

11. Havik

De havik is een krachtige roofvogel, gespecialiseerd in het overrompelen van vogels. Ze zijn honkvast en maken een groot nest van takken hoog in een boom. De 'home range', te omschrijven als het gebied waarin voedsel wordt gezocht, is honderden hectaren groot. De havik komt in heel Nederland voor. Hij heeft een ver uitstekende kop, zware borst, afgeronde en korte staart en relatief langere en puntiger vleugels. Hij is donkergrijs van boven, licht van onder, heeft een opvallende wenkbrauwstreep en stevige, gele poten. Vaak is hij in actieve vlucht, in het voorjaar ook wel cirkelend op thermiek. Ze kekkeren zwaar bij het nest en maken hoge schreeuwende geluiden. Baltsvlucht om territorium te markeren en partner aan te trekken. Broedt van eind maart tot in mei. Eén legsel, meestal 3 tot 4 eieren met een broedduur van 32 tot 38 dagen per ei. De jongen vliegen in juni na 34 tot 41 dagen uit, maar worden nog tot wel 90 dagen gevoerd. Ze eten andere vogels tot en met het formaat van een kleine gans en zoogdieren als konijn en eekhoorn. Hij jaagt vooral vanuit een lage of middelhoge vlucht, waarbij alle geschikte plekken in het territorium worden afgezocht. Soms vanuit een hoge, cirkelende vlucht gevolgd door een lange stootduik. Standvogel, maar in het noorden van het verspreidingsgebied meer trekvogel. Daar kunnen haviken een paar honderd kilometer zuidelijker trekken. Sinds de jaren zestig sterk in aantal toegenomen, maar vanaf 2010 licht afgenomen.

12. Ijsvogel

Een blauwe flits en een fluitende roep: zo kondigt een ijsvogel zich vaak aan. Ijsvogels zijn vooral vogels van beken en rivieren met zoet, stromend water, maar broeden ook aan stilstaand water. Hun nesttunnel graven ze in zandige of lemige steile oevers. Ze zijn onmiskenbaar blauw en oranje gekleurd. Beetje plomp gebouwd met korte staart en een grote kop en snavel, witte keel en zijhals, vleugels en kruin groenachtig blauw met een helderblauwe rug en stuit. De roep is scherp, luid en hoog. Broedt vanaf februari/maart, meerdere legfels per jaar van meestal 6 tot 7 eieren. Man en vrouw broeden de eieren in 19 tot 21 dagen uit. De jongen zitten zo'n 22 tot 28 dagen op het nest voor ze uitvliegen. De ijsvogel zit vaak rechtop op een laaghangende tak boven het water te loeren naar visjes. Voordat hij duikt 'bidt' de ijsvogel even boven het water. Het liefst eet hij visjes, maar ook waterinsecten zoals libellenlarven. Vissen worden mee naar de zitpost genomen en daar eerst tegen een tak geslagen voordat ze worden doorgeslikt. De ijsvogel trekt niet weg. Bij koude winters gaat hij op zoek naar voedsel en verlaat zijn territorium. Vanaf 1990 gaat het veel beter met de ijsvogel door een betere waterkwaliteit, herstelde beekoevers en meer nestgelegenheid.

13. Kauw

Kauwen zijn zwarte gedrongen vogels met zilvergrijze kopzijden. Deze intelligente soort leeft in groepen. Binnen groepen kauwen bestaat een uitgebreide sociale structuur met een pikorde. De paarband tussen kauwen duurt een leven lang. Het is een kraaiachtige vogel met een zwartgrijs verenkleed, een lichtgrijze nek en achterhoofd en een opvallende lichte iris. Verder heeft de kauw een stevige, relatief korte donkere snavel en een vrij lange staart. De kauw produceert een zeer gevarieerd geluid. Het meest kenmerkend is het explosieve "ka"! Het broeden duurt van april tot in juni met meestal 4 eieren. De broedduur bedraagt 17 tot 19 dagen. Ze broeden graag in elkaars nabijheid in losse kolonies. Het nest wordt gemaakt in holten van bomen, oude nesten, maar ook gaten in muren, onder dakpannen, in schoorstenen. De jongen zitten 30 tot 35 dagen op het nest en worden zo'n 4 weken na uitvliegen nog gevoerd door de ouders. De kauw broedt in het kleinschalig cultuurlandschap, op akkers en kleinschalige weiden en in kleinere bossen. De kauwen zijn 's winters in grote groepen op het platteland te zien. Ze zijn alleseters: van insecten, slakken, wormen, knoppen, zaden, bessen tot patatresten en kadavers, deze worden vooral op de grond gezocht. Nederlandse broedvogels zijn het gehele jaar hier ter plaatse. De laatste tien jaar is er een lichte stijging waar te nemen.

14. Kievit

De kievit is een van de meest kenmerkende (weide-)vogelsoorten van ons land. Hij is onmiskenbaar met zijn kuif, zijn zwart-witte kleed en zijn unieke, opvallend brede vleugels. Deze spelen in de baltsvlucht een belangrijke rol, waarbij de kievitman spectaculaire buitelingen maakt en de zwart-witte ondervleugels van ver zichtbaar zijn. Op de rug kleurt een mooie groene en paarse metaalglans. Het vrouwtje is minder contrastrijk getekend en gekleurd en heeft een kortere kuif. Aan de "zang", die de kievit laat horen, "kiewiét, kiewiét" heeft het zijn naam te danken. Ook de vleugels maken een opvallend geluid. Het nest is een kuiltje in de grond, bekleed met strootjes. De eileg is van begin maart tot in juni, één tot twee broedsels per jaar met meestal 4 eieren. De broedduur is 26 tot 29 dagen en de jongen zijn met 35 tot 40 dagen vliegvlug. De kievit leeft in zo open mogelijk landschap, vrijwel uitsluitend agrarisch gebied en broedt graag in kort gras, afgewisseld met kale plekken. Buiten de broedtijd vooral in open grasland- en bouwlandgebieden, ook wel in zeer ondiep water. Ze eten vooral regenwormen, allerlei soorten insecten, spinnen en slakjes. De kievit is een oogjager en zoekt voedsel op kenmerkende plevierenwijze: lopen, stilstaan, pikken etc. Daarnaast gebruikt hij ook het gehoor om prooi te vinden. In zachte winters overwinteren grote aantallen kieviten in ons land. Bij vorst trekken ze naar Engeland en Frankrijk. Noordelijkste broedvogels trekken tot in Noord-Afrika. Vogels die geen succesvol nest hebben gehad, trekken in mei weg van broedgebieden.

15. Kluut

De kluut is uniek door zijn opvallende zwart-witte verenkleed, lange lichtblauwe poten en zijn opgewipte snavel. Hiermee zeeft hij door het slik om kleine slakjes, wormpjes en garnaltjes te vinden. De roep luidt "kluut-kluut", zijn eigen naam. Daarnaast produceert hij ook een zacht gekwetter. De kluut broedt in kolonies, vooral aan de kust. Als hij kuikens heeft, kan de kluut suggereren dat hij gewond is. Hij laat dan een vleugel hangen om de aandacht van de belager af te leiden. Paartjes baltsen opvallend. Het nest is een kuiltje in de grond, soms wat opvallender met een echte nestrand, op slik, kaal weiland of akkers. Eén broedsel bevat 3 tot 4 eieren. De eileg is half april tot eind juni met een broedduur van 23 tot 25 dagen. De jongen zijn nestvlieders en na 35 tot 42 dagen vliegvlug. De kluut kan zich snel ergens vestigen. Hij eet klein dierlijk voedsel in slik: wormpjes, garnalen, insectenlarven, ook wel slakjes en schelpdieren. Hij zeeft in ondiep water met maaiende bewegingen met de snavel voedsel uit het slik. Kluten die in Nederland broeden, trekken in het najaar weg naar Zuidwest-Europa en Noordwest-Afrika, maar overwinteren steeds vaker in Nederland, in zowel de Delta als het Waddengebied.

16. Koekoek

Koekoeken leggen hun eieren in de nesten van andere vogels, de zogeheten waardvogels. Een vrouwtjeskoekoek specialiseert zich op een bepaalde vogelsoort of -familie, zo zijn er "heggenmus-koekoeken" en "karekiet-koekoeken". De eieren die de koekoek legt, lijken sterk op die van de waardvogel. De koekoek heeft het moeilijk. In heel West-Europa zijn we in enkele tientallen jaren misschien wel de helft van de koekoeken kwijtgeraakt. De oorzaken zijn nog onduidelijk. Het geluid van de koekoek is van ver te horen. De koekoek heeft spitse vleugels en een lange staart en vliegt met een snelle vleugelslag waarbij de vleugels nauwelijks boven het lichaam uitkomen. De koekoek zit vaak op een open plek met afhangende vleugels en nauwelijks zichtbare poten. Alleen de man roept sonoor "koe-koek", de vrouw heeft een hinnikende triller. Koekoeken komen in moerassen, duinen en oude cultuurlandschappen voor. Ze speuren vanuit hoge uitkijkposten naar nesten van geschikte waardvogels. Ze eten grotendeels rupsen. De harige rupsen zijn giftig en worden niet door andere vogels gegeten, maar de koekoek heeft geen last van het mierenzuur door een dikke, beschermende laag op zijn maagwand, die afgestoten en vervangen kan worden. Van de haren maakt hij een braakbal. Overwinteren doet de koekoek na de eileg in juni-juli in tropisch Afrika en hij keert rond half april in Nederland terug.

17. Kuifeend

Mannetjes kuifeenden zijn opvallend zwart met witte flanken, vrouwtjes overwegend bruin met lichtere flanken. Zowel mannetjes als vrouwtjes hebben een kuif, maar deze is bij mannetjes langer. In vlucht is te zien dat kuifeenden een witte baan over de slagpennen hebben lopen. Het gele oog van deze vogel is opvallend. Op de diepere wateren dobberen de kuifeenden graag rond, in de winter zijn ze ook in het stedelijk gebied terug te vinden. Man maakt tijdens balts hoge fluitende, gorgelende en trillende geluiden. Vrouw een laag "raah-raah". Broedt vanaf mei. Eén legsel met 8 tot 11 groengrijze eieren. Broedduur 23 tot 28 dagen. Nesten verborgen in oevervegetatie. De jongen zijn nestvlinders en kunnen na 45 tot 50 dagen vliegen. De kuifeend komt veel voor op grote zoetwatermeren, reservoirs, vijvers en rustige, langzaam stromende rivieren. Kuifeenden zijn omnivoor. Ze eten voornamelijk schelpdieren zoals zoetwatermossels, kreeftachtigen, andere waterdieren die tussen de waterplanten leven, waterplanten, zaden en granen. Duikt naar voedsel. Nederlandse broedvogels overwinteren voornamelijk in Zuid-Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en op het Iberisch schiereiland. Overwinteraars in Nederland zijn afkomstig uit Centraal- en Noord-Europa.

18. Lepelaar

De lepelaar is één van de beschermingssuccessen van Vogelbescherming. Rond 1970 waren er nog maar 170 broedparen in ons land, nu ruim 2.500. Lepelaars bevinden zich van februari tot september/oktober in Nederland en broeden in moerassige gebieden, dichte rietkragen, moeilijk bereikbare bomen en struiken en op kwelders. Het is een grote witte vogel met een unieke lange, lepelvormige snavel. Lepelaars hebben in prachtkleed een oranje gele borstvlak en een lange, dikke, afhangende kuif. Vliegen doen de lepelaars met gestrekte hals. Ze zijn tamelijk zwijgzaam, jonge lepelaars hebben een raspende bedelroep. De lepelaars broeden van eind maart tot en met eind juli. Ze hebben één legsel per jaar van meestal 4 eieren die zo'n 25 dagen worden bebroed. Lepelaars broeden vrijwel overal in gemengde kolonies. De jongen zijn na zo'n 7 weken vliegvlug. Er wordt meestal maar 1 jong groot. Na 3 tot 4 jaar zijn de vogels geslachtsrijp. Lepelaars vinden hun voedsel lopend in ondiep water, waar ze hun snavel op typische wijze heen en weer bewegen om zo op de tast allerlei prooidieren te vangen. In de lepelvormige snavel is een soort zeefmembraan aanwezig, waarmee hij door een bundeling van zenuwen, over een ultra-gevoelig eetgereedschap beschikt. Het voedsel bestaat vooral uit zoetwaterprooien, stekelbaars en amfibieën, libellenlarven. De meeste lepelaars uit Nederland overwinteren in het Nationaal Park Banc d'Arguin (Mauritanië) samen met 2,5 miljoen steltlopers en keren in februari/maart in Nederland terug.

19. Meerkoet

Er is bijna geen park, kanaal of sloot in Nederland zonder meerkoeten. Tijdens het broedseizoen verdedigen deze zwarte vogels hun territorium fel tegen indringers. Ze zijn volledig roetgrijs gekleurd met een zwarte kop, een smalle witte vleugelachterraand, spitse, witte snavel en witte bles. Adulten hebben een rode iris. Ze maken keffende, niezende en zachte geluiden. Een meerkoet heeft twee tot drie legsels per broedseizoen dat loopt van maart tot in juli met meestal 6 tot 10 eieren. De broedduur bedraagt 21 tot 25 dagen. Nesten meestal van riet en wortels, gebruikt in de stad ook allerlei afval. De jongen verlaten het nest meteen en kunnen na zo'n 56 dagen vliegen. In het begin worden ze gevoerd door de ouders. Meerkoeten zoeken hun voedsel op en rond het water. Van oorsprong zijn meerkoeten echte moerasvogels, met poten die bijzonder geschikt zijn om te lopen op drijvende vegetatie. Meerkoeten eten vooral waterplanten, maar ook slakken, visjes en gras. Meerkoeten duiken vaak naar voedsel. Door de grote hoeveelheid lucht in hun verenkleed moeten ze moeite doen om onder water te komen; ze maken een sprongetje bij het duiken en zetten zich met hun poten af. Kort daarop komen ze als een grote dobber weer naar boven. Meerkoeten die in Nederland broeden, brengen de winter meestal ook in Nederland door. Het aantal meerkoeten neemt sinds de jaren '60 toe, maar de groei van de populatie zwakt sinds de jaren '90 iets af.

20. Nonnetje

Het nonnetje is een fraaie verschijning in de winter. Het mannetje heeft zwarte accenten op een spierwit verenkleed. Het mannetje is helderwit met een scherp belijnde zwarte tekening om de ogen, aan de achterkant van de kuif en op de vleugels. In vlucht is het complexe zwart-witte patroon goed te zien. Het vrouwtje is minder opvallend; ze heeft een roestbruine kop met witte keel en een donkergrijs lichaam. De snavel is lichtgrijs met een kleine haak waarmee vis goed vastgehouden kan worden. Het mannetje heeft een zachte baltsroep, het vrouwtje een luidere roep. Nonnetjes broeden in holen, vaak gemaakt door zwarte spechten. Ze starten met broeden vanaf midden mei en hebben één legsel van 6 tot 9 eieren. Als de jongen uitkomen, springen ze uit de boom en haasten zich naar het water, waar ze direct naar voedsel duiken. Overwinteren doen ze op grote zoetwatermeren, niet-bevroren rivieren en bijvoorbeeld baaien. Het nonnetje eet veel spiering, pos, baars, kreeftachtigen, slakken en waterkevers. Nonnetjes eten soms in een grote groep, die in één keer onder water duikt en na 12 tot 13 seconden weer bovenkomt: sociaal foerageren dus. Het nonnetje vliegt, met enkele korte stops op meren, vanuit het hoge noorden naar de zuidelijker gelegen overwinteringsgebieden. Van april tot begin mei keren ze terug naar de broedgronden.

21. Putter

De putter heeft een opvallend kleed, een rood gezicht, een zwart met witte kop en een spits-driehoekige snavel. De vleugels zijn zwart met een brede gele vleugelstreep. De stuit is wit en de staart is zwart met witte vlekken. De staart is ondiep gevorkt. Bovendelen zijn bruin en de onderdelen licht tot wit. Ze produceren een hoog, tinkelend en kwetterend geluid en hebben een gevarieerde zang. Nog niet zo lang geleden zijn putters begonnen zich aan te passen aan door de mens gemaakte landschappen. De belangrijkste voorwaarde voor de aanwezigheid van putters is een rijke vegetatie met veel distels, paardenbloemen enz. Deze planten produceren de zaden waarvan de putter vrijwel geheel afhankelijk is. Alleen de jongen krijgen tijdens hun groei ook insecten daar deze voor de groei zo belangrijke eiwitten bevatten. Ze broeden van april tot begin augustus met twee legsels per jaar. Putters zijn monogaam. Het nest wordt door het vrouwtje gebouwd, het mannetje helpt met het aandragen van geschikt nestmateriaal. Putters stelen vaak materiaal van in de buurt broedende vinken. In het nest worden 4 tot 6 eieren gelegd, bleek blauwwit met paars grijze vlekjes en in 9 tot 12 dagen uitgebroed. De jongen vliegen na 13 tot 18 dagen uit. Hierna krijgen de jongen nog zo'n 10 dagen voedsel van hun ouders.

22. Slobeend

Mannetjes slobeenden hebben in prachtkleed een groene kop, witte borst en kastanjebruine buik en flanken, de binnenzijde van de voorvleugel is lichtblauw. Vrouwtjes hebben een donkerbruine buik en lijken qua kleed op een wilde eend. Het mannetje maakt vreemd, laag keelgeluid, het vrouwtje heeft kenmerkende dubbele kwaak. De broedperiode van de slobeend start vanaf april en heeft normaal gesproken één legsel. Broedt doorgaans dicht bij water in het hoge gras. De buitenproportionele snavel van de slobeend, breed en sterk lepelvormig, wijst op een hoge specialisatiegraad als het gaat om voedsel zoeken. Dat betekent bij deze soort: filteren van water. De slobeend zuigt water op aan de snavelpunt en perst het er weer uit aan de basis, waarbij voedsel wordt opgevangen door de extra lange lamellen. Het voedsel bestaat uit plantaardig en dierlijk plankton, slakjes, kreeftachtigen, insectenlarven en zaden. In Europa verblijven slobeenden soms jaarrond op dezelfde plaats, maar deze soort trekt normaal gesproken naar Zuid-Europa of zo ver als tropisch Afrika. De slobeend arriveert vanaf maart op de broedgronden en vertrekt daar weer tussen september en oktober. De aantallen 'slobbers' zijn sinds begin jaren zestig als broedvogel met meer dan 25% afgenomen en staan daarmee op de Rode Lijst van broedvogels.

23. Sperwer

Met zijn korte, brede vleugels en zijn lange poten is de sperwer goed toegerust om (zang)vogels te vangen in bossen en tuinen. Het mannetje is een stuk kleiner dan het vrouwtje. De grotere vrouwtjes pakken ook wel grotere vogels, zoals Turkse tortels. Sperwers zijn in essentie licht van onderen, grijs van boven met breed gebandeerde staart en altijd gebandeerd op de onderzijde. Hun kop steekt niet ver uit en ze hebben lange en dunne gele poten en tenen. Kenmerkende vlucht: paar keer snel slaan met de vleugels en dan glijden. Schroeft ook op thermiek. Kekkerende geluiden op de broedplaats; ook hoge, schrille roep. Heeft baltsvlucht hoog in de lucht. Bouwt jaarlijks een nest en broedt van eind april tot juni met een broedduur van 32 tot 34 dagen waaruit 3 tot 4 jongen komen. Groot deel van het broedgebied in Fenno-Scandinavië en Noord-Rusland wordt 's winters verlaten, de sperwers trekken naar West- en Zuidwest-Europa, maar ook wel naar Noord-Afrika. Trek van augustus tot in november, terugtrek vooral in maart en april. De hoeveelheid sperwers neemt sinds 2000 af, mogelijke door de toename van haviken (grootste vijand van de sperwer) en minder voedsel.

24. Staartmees

Staatmezen zijn zeer sociaal. Vooral buiten het broedseizoen leven deze geliefde bolletjes-met-staart-vogels in kleine groepen. Dwarrelend door twijgen en bomen roepen ze voortdurend naar elkaar. Blijft een lid van de groep ergens hangen, dan wordt er gewacht tot de achterblijver weer bij is. Ze hebben lichte onderdelen en witte kop met brede zwarte zijkruinstrepen die samenkomen op de donkere rug. Ze hebben een opvallend donkere maar vooral lange staart (langer dan het lijf). De aanzet van de vleugels is roodbruin van kleur. Regelmatig worden in Nederland witkopstaartmezen waargenomen uit Scandinavië en Oost-Europa. In 2010/2011 vond er een invasie plaats van deze ondersoort. Verwarrend kan zijn dat er ook staartmezen zijn met een behoorlijke witte kop, 'witkoppige' staartmezen dus. Ze maken hoge, korte, scherpe en tsjirpende geluiden. Het broeden duurt van eind maart tot in mei met één legsel van 8 tot 12 eieren. De broedduur is 12 tot 14 dagen. De jongen zitten 18 tot 19 dagen op het nest. Na het uitvliegen worden ze zeker nog 2 weken gevoerd. Staartmezen broeden in bossen, parken, landgoederen en tuinen. Op het menu staan allerlei hele kleine insecten, rupsen en zaden die zij vinden tot op de dunste uiteindes van takken. Staartmezen zijn standvogels, er is geen seizoenstrek. In de jaren '90 daalde de broedvogelstand van deze soort.

25. Tafeleend

Tafeleenden zijn duikeenden die vooral in de herfst, winter en het vroege voorjaar in Nederland te zien zijn. Ze houden zich meestal in groepen op. Het mannetje tafeleend trekt al in juni weg als het vrouwtje nog aan het broeden is. De vrouwtjes en de jongen volgen later. Het mannetje heeft een roodbruine kop met felrode ogen, een zwarte borst en stuit en een lichtgrijs verenkleed. Het vrouwtje is minder opvallend, met een lichtbruine kop en stuit en op de romp een licht grijsbruin verenkleed. De vrouw maakt een laag, kwakend geluid. De man klinkt tijdens de balts als een speelgoedautootje dat wordt opgewonden. Broeden doen tafeleenden vanaf eind april tot begin mei. Ze hebben één legsel met meestal 8 tot 10 eieren en een broedduur van circa 25 dagen. Alleen het vrouwtje bebroedt de eieren. Het nest bevindt zich langs het water en bestaat uit riet en plantaardig materiaal, aan de binnenzijde bekleed met mos. Na 50 tot 55 dagen kunnen de jongen vliegen. Tafeleenden eten zaden, wortels, waterplanten, insecten, larven, amfibieën en kleine visjes en duikt daarvoor naar voedsel onder water. De Nederlandse broedvogels trekken niet weg. Het aantal tafeleenden neemt sinds de jaren tachtig geleidelijk af.

26. Visarend

De visarend is een unieke roofvogel, omdat hij uitsluitend vis eet. Lange tijd waren ze alleen doortrekker, maar ze blijven vaker hangen in de broedtijd. Visarenden zijn groter en slanker dan een lichte buizerd, met lange, geknikte vleugels, witte onderzijde met opvallende zwarte polsvlekken en een brede zwarte streep over witte kop die verbonden is met de donkere rug. Ze hebben lange afhangende kopveren en lange, krachtige poten. De visarend bouwt een groot, zwaar nest van takken in de buurt van water, in de top van een boom met vrij zicht, soms op palen, hoogspanningsmasten en kliffen, op eilanden soms op de grond. Eén broedsel heeft gemiddeld drie eieren. De broedtijd is van mei tot september met een broedduur van 34 tot 43 dagen. De jongen vliegen na gemiddeld 50 dagen uit en worden daarna nog 30 tot 60 dagen gevoerd. De visarend broedt langs heldere meren, plassen en langs sommige zeekusten, in moerassen, moerasbossen en aangrenzende naaldbossen. De visarend eet onder meer rietvoorn, karper en baars en trekt van Europa naar Afrika om te overwinteren. In de Biesbosch was in 2016 voor het eerst sprake van een succesvol broedsel. In 2017 ging het hier zelfs al om twee broedparen met in totaal zes jongen.

27. Wielewaal

Het geluid van de wielewaal is bekender dan de vogel zelf. Wielewalen zijn verborgen levende vogels die zich voornamelijk in de boomkronen ophouden. Ze zijn opvallend geel-zwart, volwassen mannetjes zijn geel van kleur met zwarte vleugels en staart, vrouwtjes zijn minder fel gekleurd en hebben een rode snavel. De wielewaal vliegt over lange afstanden in een licht golvende vlucht. Ze produceren een hoboachtig gefluit, lager en vloeiender dan de merel. Daarnaast gaaiachtig gekrijs en spechtachtige roepen. Vanaf mei leggen ze eieren, meestal 3 tot 5 per leg. Het buidelvormige nest bevindt zich goed gecamoufleerd hoog in de boom. 'Mantelzorg' is onder wielewalen heel gewoon; jongen van het vorige jaar helpen bij het uitbroeden. De wielewaal bewoont liefst vochtige, structuurrijke loofbossen; vaak zijn slechts een of twee boomsoorten dominant, water in de buurt is een pre. Wielewalen eten voornamelijk nachtvlinders en rupsen, maar ook fruit, zoals bessen. In juli-augustus trekken Nederlandse wielewalen weg naar tropisch Afrika om daar te overwinteren, eind april/begin mei keren ze weer terug. De wielewaal is al enkele decennia op zijn retour in Nederland, in sommige gebieden geldt de soort als uitgestorven. Bossen op droge zandgronden worden massaal verlaten, ten gunste van bijvoorbeeld populierenbossen in de Flevopolder/Lauwersmeer.

28. Wulp

De wulp is de grootste van de steltlopers en heeft ook de langste snavel. Hij is lichtbruin, heeft lange poten, zeer opvallende lange, omlaag gebogen snavel en nagenoeg witte ondervleugels. Het vrouwtje heeft een langere snavel dan het mannetje. In het voorjaar heeft de wulp een prachtige baltszang met aanzwellende fluittonen en lange trillers die hij laat horen tijdens een baltsvlucht. Hij maakt zijn nest als een kuiltje in de grond. De legtijd is eind maart tot eind mei met één broedsel per jaar van 3 tot 4 eieren. Beide ouders broeden. De broedduur bedraagt 27 tot 29 dagen. De jongen zijn nestvlieders en vliegvlug na 32 tot 38 dagen. Ze komen voor op open heide- en hoogveengebieden, open duinen, gemaaid rietland, graslanden, open akkerbouwgebieden. De wulp eet vooral regenwormen, insecten en schelpdieren. Hij zoekt voedsel op het oog en op de tast: pikt, prikt en houdt met de snavel. De trektijd begint al in juni. Nederlandse broedvogels trekken weg naar Zuidwest-Europa en Engeland. Het gaat niet goed met de wulp in Nederland en hij staat daarom sinds 2017 op de Rode Lijst van bedreigde broedvogels.

29. Zeearend

De zeearend is een imposante, zeer grote roofvogel in waterrijke gebieden. Hij leeft van vis, watervogels en van aas. Lange tijd was het een zeldzame wintergast, maar tegenwoordig zelfs een broedvogel. De zeearend heeft een trage, diepe vleugelslag en schroeft vaak op thermiek. Hij heeft brede, gevingerde vleugels, een ver uitstekende kop en korte, wigvormige staart. Volwassen vogels hebben een witte staart, lichte kop en gele snavel. De vleugels worden recht gehouden. Ze maken een hoog keffend geluid, haast meeuwachtig en hebben een baltsvlucht. De zeearend bouwt een zeer groot nest dat vaak jarenlang gebruikt wordt in de kruin van een boom. Hij broedt van januari tot in mei, één legsel met meestal 2 eieren. De broedduur is 38 dagen per ei. De jongen zijn vliegvlug na 70 tot 90 dagen en worden daarna nog zeker een maand gevoerd. Ze eten vooral vis die vlak onder de oppervlakte wordt weggeplukt, maar ook veel watervogels als eenden, koeten en jonge ganzen en aas. Ze lijken log en traag, maar kunnen als ze jagen verrassend snel en wendbaar zijn. Hij is in staat om een eend in vlucht te slaan en om andere vogels van vis te beroven. Volwassen vogels zijn voornamelijk standvogel, maar jonge vogels trekken en zwerven rond. Jonge zeearenden die in Nederland overwinteren, komen vaak uit Duitsland waar de populatie sterk is toegenomen.

30. Zwartkop

De zwartkop is de laatste decennia sterk in aantal toegenomen door natuurlijker bosbeheer en ouder wordende bossen zoals in Flevoland. Hij laat zich niet altijd makkelijk zien, maar zijn melodieuze zang is in het voorjaar des te beter te horen. De zwartkop dankt zijn naam aan de zwarte pet op zijn kop die alleen het mannetje draagt. Het vrouwtje heeft een roestbruine pet. Bij het mannetje is de rest van het verenkleed grijs, bij het vrouwtje grijsbruin. De zwartkop vliegt weinig. Kenmerkend zijn de luide, heldere en hoge tonen die hij aan het einde van de zang laat horen. Bij onraad produceert hij een herhaald "tek-tek". De broedperiode is vanaf half april tot eind juni. Ze hebben één tot twee broedsels per jaar met 4 tot 6 eieren. De broedduur is 12 tot 16 dagen. De jongen zitten 11-12 dagen op het nest. Na het uitvliegen worden ze nog 2 tot 3 weken gevoerd. De zwartkop leeft bij voorkeur in loof- en gemengde bossen met een rijke ondergroei van vooral bramen. Tijdens de broedperiode eet hij insecten, de rest van het jaar vooral allerlei soorten bessen en vruchten. Zwartkoppen trekken vanaf half augustus tot half oktober weg naar het zuidwesten en overwinteren in Zuid-Engeland, Spanje, Marokko en Algerije. Zwartkoppen keren al in maart terug in Nederland.

